

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการผลิตในระบบเศรษฐกิจโลก (World Economic Structure of Production)

กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

น.ท.หญิง ผศ.ชนิษา รัตนพฤษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ

ในประวัติศาสตร์ การเสียดุลการค้าของสหรัฐอเมริกาต่อญี่ปุ่น ทำให้มีการย้ายฐานการผลิตมาสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาค และยังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองภายในของประเทศต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากระบอบทหาร (Military Regime) หรืออำนาจนิยม (Authoritarianism) มาสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย หรืออย่างน้อยที่สุด ก็มีการปรับเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศสังคมนิยมที่เปิดเสรีมากขึ้น อย่างเช่น จีน เวียดนาม เป็นต้น นอกจากนี้ นโยบายเศรษฐกิจแบบทดแทนการนำเข้า (Import Substitution)^{*} ก็ถูกทดแทนด้วยนโยบายเศรษฐกิจที่เน้นการส่งออก (Export Oriented)

เงื่อนไขที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในทศวรรษที่ ๑๙๖๐ คือ

๑. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ซึ่งได้เชื่อมโยงและขยายตัวในการผลิต และแทรกตัวอย่างรวดเร็วในประเทศกำลังพัฒนาที่มีนโยบายเปิดรับการลงทุนจากต่างชาติ

ความเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีด้านการผลิต ทำให้ผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าตัวใหม่ ๆ ออกมาได้มาก หรือแม้กระทั่งหาวัตถุดิบจากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งต้นทุนที่สูงที่สุดของการผลิตอยู่ที่การพัฒนา วิจัยสินค้า และที่สำคัญคือการทำโฆษณา ผลที่ออกมาคือบรรษัททุกประเภทที่เคยขยายตัวอยู่กับตลาดภายในประเทศ ถูกผลักดันโดยโครงสร้างให้ออกไปหาแหล่งต้นทุนการผลิตและตลาดใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มผลกำไร และความสามารถในการแข่งขัน

๒. การเคลื่อนย้ายของเงินทุน (Capital Mobility) ส่งผลให้บรรดานักอุตสาหกรรมในประเทศพัฒนาแล้ว แทรกตัวเข้าไปในประเทศกำลังพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

^{*} ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ไม่ได้ประสบความสำเร็จในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบทดแทนการนำเข้าเนื่องจากมีอุปสรรคด้านการอ่านเพิ่มเติมใน ผาสก พงษ์ไพจิตร. พัฒนาการอุตสาหกรรมและพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ประสพการณ์ของเกาหลีใต้ บราซิล ไทย. โครงการตำรา ลำดับที่ ๓๗ ศูนย์บริการเอกสารทางวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑) หน้า ๑๔ - ๓๑.

การเปิดเสรีของตลาดการเงินโลก เกิดขึ้นจากการสร้างเงินสกุลยูโร (Eurocurrency) ในช่วงทศวรรษ ๑๙๖๐ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเงินของสหรัฐอเมริกาในทศวรรษ ๑๙๗๐ – ๑๙๘๐^๒ ส่งผลให้กำแพงภาษีลดลง และการเคลื่อนย้ายทุนมีขนาดเพิ่มขึ้น ทำให้ปัญหาการระดมทุนจากแหล่งเงินทุนในต่างประเทศที่เคยเป็นเรื่องยากในสมัยก่อน ได้กลายเป็นเรื่องง่าย และสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องผ่านการควบคุมของรัฐ

๓. การปฏิวัติทางเทคโนโลยีที่เป็นแกนกลาง ได้แก่ เทคโนโลยีข่าวสารและการสื่อสาร ประกอบด้วยความรู้ด้านโซลิดสเตต (Solid-state) เทคโนโลยีด้านเครื่องเชิงแม่เหล็กและเชิงแสง (Magnetic and Optical Hardware Technology) เทคโนโลยีด้านชุดคำสั่ง (Software Technology) และเทคโนโลยีการสื่อสารอื่น ๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ดาวเทียมสื่อสาร เคเบิลใยแก้ว เป็นต้น เทคโนโลยีเหล่านี้ มีแนวโน้มก้าวหน้าไปในการลดขนาดให้เล็กลง ลดค่าใช้จ่ายในการผลิต ปรับปรุงการทำงาน ขยายฟังก์ชัน และการทำให้เทคโนโลยีกระจายไปอย่างกว้างขวาง ความก้าวหน้าดังกล่าวทำให้ประสิทธิภาพสูงขึ้น ขณะที่รายจ่ายต่ำลงในการเก็บ การส่ง การผลิตซ้ำ และการเผยแพร่ข่าวสาร เหล่านี้ทำให้ข่าวสารไหลเวียนไปทั่วโลกในราคาที่ถูกลง ถ้าไม่มีพัฒนาการของเรื่องดังกล่าว การเคลื่อนย้ายฐานการผลิตและการบริหารแบบทางไกล คงจะเป็นเรื่องที่เสี่ยงและยากที่จะดำเนินการ ในที่สุดธุรกิจการติดต่อสื่อสารเองก็กลายเป็นธุรกิจที่ทำกำไรสูงสุดธุรกิจหนึ่ง

๔. การสร้างค่านิยมในเรื่องการบริโภค

ในตลาดโลก การแข่งขันกันระหว่างผู้ผลิต ได้ผลิตสินค้าราคาถูกลงโดยเฉลี่ย แต่ในขณะเดียวกันก็ขยายตัวเลือกของสินค้าในตลาดซึ่งทำให้บริษัทเหล่านี้ได้กำไรเพิ่มมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การผลิตสินค้าในปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายให้สินค้ามีอายุการใช้งานสั้น ไม่ว่าจะเป็นโดยคุณภาพสินค้าหรือความล้าสมัย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญสำหรับการบริโภคในสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกตามแนวความคิดดังกล่าว ที่จะเห็นรถเปลี่ยนรุ่นบ่อยขึ้น คนเปลี่ยนรถบ่อยขึ้น มีร้านขายเครื่องใช้ไฟฟ้ามากมาย โทรศัพท์มือถือกลายเป็นความจำเป็น ทั้งหมดนี้ อาจดูแล้วเป็นเรื่องปกติทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในเรื่องรสนิยมในการบริโภค ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ทศวรรษที่ ๑๙๗๐ – ๑๙๘๐ ในสองภูมิภาคของโลก คือ

ก. สหภาพโซเวียต เป็นขั้วอำนาจที่ยึดถืออุดมการณ์สังคมนิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจที่วางแผนจากส่วนกลาง และเน้นการกระจายอำนาจที่เป็นธรรม (อย่างน้อยก็ในทางทฤษฎี) ทั้งนี้ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียต แยกและไม่ได้ข้องเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจของโลก

^๒ วิกฤติเศรษฐกิจเกิดขึ้นในช่วง ๑๙๗๐ – ๑๙๘๐ ทำให้ระบบเบรตตันวูดใช้ไม่ได้อีกต่อไป (ระบบเบรตตันวูดคือระบบการค้าโลกก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ กำหนดขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาการไร้เสถียรภาพทางการเงินระหว่างประเทศ โดยมีลักษณะสำคัญคือเงินดอลลาร์สหรัฐ ๑ เป็นเงินตราสำคัญที่ใช้เป็นเงินสำรองระหว่างประเทศ และประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ใต้อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐ ๑ เป็นอัตราแลกเปลี่ยนตายตัว)

เท่าใด” (ยกเว้นในเรื่องเกี่ยวกับการค้าอาวุธ) อย่างไรก็ดี สหภาพโซเวียต รวมไปถึงประชาชนของตน ได้รับผลกระทบอย่างมากจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจโลกที่เรียกว่าเสรีนิยมประชาธิปไตย โดยผ่านปัจจัยเรื่องเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยดังกล่าว เป็นปัจจัยที่รัฐไม่สามารถควบคุมได้ ภาพที่เผยแพร่ออกมานำไปสู่การตั้งคำถามที่ว่า เหตุใดประชาชนในสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออกไม่สามารถมีชีวิตที่สะดวกสบาย ดังเช่นหลาย ๆ ประเทศในยุโรปตะวันตกหรือสหรัฐอเมริกา ในที่สุด ความไม่สามารถปิดกั้นข้อมูลข่าวสารและการรับรู้ความแตกต่างในด้านฐานะของประชาชนในสองซีกโลก ก็นำไปสู่การออกนโยบายการปฏิรูปทางการเมืองและเศรษฐกิจ (Glasnost and Perestroika) ซึ่งนำไปสู่การล่มสลายของสหภาพโซเวียต และการแยกตัวของประเทศในยุโรปตะวันออกในที่สุด

ข. ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลายประเทศในช่วงก่อนทศวรรษที่ ๑๙๗๐ มีสภาพทางเศรษฐกิจที่เป็นระบบเศรษฐกิจโดยรัฐ (State Owned Enterprises) หรือระบบเศรษฐกิจแบบผูกขาด (Monopolized Economy) ที่ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐ ผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตในระบบเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะการได้รับเงินช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา เพื่อปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจแก่ประเทศที่ได้รับความเสียหายจากสงครามเวียดนาม ทำให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนต่างชาติ และการเจริญเติบโตของทุนภายใน ในที่สุดก็นำไปสู่การค่อย ๆ หมดอำนาจของผู้นำอำนาจนิยม และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เน้นการเปิดเสรี ส่วนการเมืองก็มีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมากขึ้น

๕. ความเชื่อที่ว่าระบบเศรษฐกิจแบบตลาดจะนำมาซึ่งการพัฒนา

ปัจจุบันการเมืองระหว่างประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก หากแต่เป็นไปอย่างเงียบ ๆ ตามนโยบายหรือทิศทางที่กล่าวมา ซึ่งทิศทางดังกล่าวเปลี่ยนให้นโยบายทางเศรษฐกิจกลายเป็นเรื่องสำคัญกว่าเรื่องความมั่นคงหรือการต่อสู้ทางอุดมการณ์ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว บรรษัทข้ามชาติเองก็ต้องดำเนินนโยบายที่เอื้อต่อความสามารถของรัฐต่าง ๆ ที่จะควบคุมสังคม โดยการสร้างมายาคติ(Myth)ที่ว่าระบบเศรษฐกิจ และนโยบายของรัฐในลักษณะที่เอื้อต่อการลงทุนของต่างชาติเท่านั้นที่จะทำให้สังคมรอดพ้นจากความยากจน ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายต่อสู้แข่งขันกันโดยไม่รู้ตัว ทศนคติเหล่านั้นทำให้บรรษัทข้ามชาติสามารถหาฐานการผลิตในประเทศกำลังพัฒนาได้ไม่ยาก เนื่องจากรัฐบาลในประเทศต่าง ๆ อาจให้ความช่วยเหลือทางนโยบาย หรืออาจกดขี่สังคมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในเรื่องราคาแรงงานและวัตถุดิบแก่บรรษัทข้ามชาติ อย่างไรก็ตาม นี่ก็เป็นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนา ขยายตัวไปอย่างรวดเร็วในทศวรรษที่ ๑๙๗๐ ดังนั้น รัฐต่าง ๆ ใน

^๓ กลุ่มประเทศที่มีการวางแผนจากส่วนกลาง ได้แก่ สหภาพโซเวียต ยุโรปตะวันออก(ก่อนการล่มสลายของสหภาพโซเวียต) เวียดนาม คิวบา และจีน ในช่วงทศวรรษ ๑๙๖๐ – ๑๙๗๐ ประเทศเหล่านี้มิได้ส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดโลกมากนัก การค้าระหว่างประเทศจึงมีบทบาทน้อยในกระบวนการพัฒนาจนถึงช่วงที่สหภาพโซเวียตล่มสลาย ทำให้เกิดขบวนการเปิดเสรีระบบเศรษฐกิจในกลุ่มนี้

โลกปัจจุบัน ต่างพยายามที่จะแข่งขันกัน เพื่อที่จะดึงดูดบริษัทข้ามชาติให้เข้ามาลงทุนในดินแดนของตน นำไปสู่การกดราคาแรงงานให้มีราคาถูก การลดค่าใช้จ่ายในบริการสาธารณะ หรือแม้กระทั่งการจัดคู่แข่งที่เป็นทุนท้องถิ่น (Local Capital) และการเปลี่ยนแปลงกฎหมายให้เอื้อต่อการลงทุนของบริษัทข้ามชาติ รวมถึงการให้สิทธิประโยชน์อีกมากมาย ทั้งนี้ จึงไม่แปลกที่บริษัทข้ามชาติเหล่านี้ จะถือไพ่เหนือกว่าในการต่อรอง และเมื่อแทรกตัวเข้ามาได้แล้ว เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ย่อมไม่ใช่เรื่องของประชาชนภายในประเทศที่จะตัดสินใจต่อไปได้อีก หากเป็นเรื่องของบริษัทที่จะเสนอว่าสิ่งใดดีที่สุดที่เหมาะสมที่สุด และที่สำคัญ เนื่องจากบริษัทข้ามชาติอยู่นอกเหนือโครงสร้างของรัฐ ก็ไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใดที่จะต้องรับผิดชอบต่อผลการกระทำของตนเอง

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการผลิต ส่งผลให้ผู้นำของประเทศกำลังพัฒนาหลาย ๆ ประเทศ เปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจ เช่น ประเทศตุรกี ประเทศไทย ประเทศอาร์เจนตินา และประเทศอินเดีย เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ ทำให้บริษัทข้ามชาติอยู่ในฐานะที่รัฐต้องเอื้ออำนวยต่อข้อเรียกร้องของบริษัทข้ามชาติตลอดเวลา ในภาพรวม แม้ว่าจะเกิดการพัฒนาแบบไม่สมดุล^๔ แต่ก็สามารถที่จะทำให้ผู้นำ นักธุรกิจ ชนชั้นกลางในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ยอมรับเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจที่เปิดการค้าเสรี และการขยายกิจการของรัฐให้ทุนต่างชาติ เพื่อรับใช้ผลประโยชน์ของตนเอง ของกลุ่ม และของบรรดาบริษัทข้ามชาติ

นัยสำคัญของความต้องการของบริษัทข้ามชาติ คือ

๑. รัฐประชาธิปไตยที่มีกฎหมายอ่อนแอ
๒. รัฐประชาธิปไตยที่มีนโยบายทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุน
๓. ประชาชนในรัฐเชื่อในอุดมการณ์เสรีนิยม - บริโภคนิยม

ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นทั่วโลก ยิ่งทำให้ระบบเศรษฐกิจที่มีการวางแผน (Commanded Economy) เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก

การเมืองระหว่างประเทศในปัจจุบัน โครงสร้างความสัมพันธ์ของรัฐกับบริษัทข้ามชาติมีนัยสำคัญอยู่ที่ว่า บรรดารัฐในปัจจุบันกำลังต่อสู้และแข่งขันกันอย่างมากในการดึงดูดการลงทุนและความสำเร็จเข้าสู่ประเทศของตน มากกว่าที่จะทำการขยายอำนาจทางทหารดังเช่นที่เคยเป็นในอดีต เนื่องจากในปัจจุบันความมั่งคั่งคืออำนาจ ประชาชนหรือระบบเลือกตั้งของสังคมทุนนิยมยุคใหม่ จะทำให้ทิศทางของการเมืองโลกเป็นเช่นนี้ การพัฒนาและบริหารตามการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของการผลิตในโลก ผลที่ออกมาคือความสำเร็จทางเศรษฐกิจ และความร่ำรวยของบริษัทข้ามชาติ ซึ่งในที่สุด นำไปสู่การมี

^๔ หมายถึงความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งทำให้ประเทศพัฒนาแล้วแสวงหาประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศได้มากกว่า ความไม่เท่าเทียมกันดังกล่าวนี้เกิดจากขบวนการล่าอาณานิคมในอดีต และขบวนการจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ ที่เป็นระบบการแบ่งงานกันทำ ซึ่งมีผลกดดันไม่ให้ประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรมได้ทัดเทียมกับประเทศพัฒนาแล้ว อ่านเพิ่มเติมใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร.อ้างแล้ว, หน้า ๓๓ - ๓๔.

บทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ อันเกิดจากอำนาจต่อรองของบรรษัทข้ามชาติ ในที่สุดบรรษัทข้ามชาติจะกลายเป็นศูนย์กลางขององค์การที่พัฒนาโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐต่าง ๆ รวมทั้งของโลกด้วย โดยการสร้างนโยบายจะคำนึงถึงการค้ำหนุนทางเทคโนโลยีที่ได้ลงทุนไป ความสามารถที่จะเข้าสู่แหล่งของทุน และความสามารถที่จะแทรกผลผลิตเข้าสู่ตลาดสำคัญ ๆ เช่น ในยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจของโลกดังกล่าว ทำให้ความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์เป็นเรื่องเหลวไหล ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์สังคมนิยมหรืออุดมการณ์ประชาธิปไตยก็ตาม เนื่องจากทุกฝ่ายมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือ ต้องพัฒนาเศรษฐกิจตามโครงสร้างเศรษฐกิจโลก และขายสินค้าเพื่อความมั่งคั่ง ซึ่งเป็นอุดมการณ์สมัยใหม่ที่เป็นที่ปรารถนาของหลายฝ่าย

ที่สำคัญบทบาทของรัฐที่ต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายตามโครงสร้างดังกล่าว อาจนำไปสู่ความขัดแย้งและล่มสลายของประชาธิปไตยก็เป็นได้ เนื่องจากหน่วยที่มีความสำคัญต่อการผลิตนโยบาย ไม่ใช่ประชาชนอีกต่อไป แต่เป็นบรรษัทข้ามชาติ รัฐเองก็มุ่งเน้นที่จะลดความล่าช้าของระบบราชการ เพื่อตอบสนองต่อการทำงาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หากแต่การลดทอนดังกล่าว อาจทำให้แนวความคิดในเรื่องของการให้บริการและความช่วยเหลือแก่ประชาชนลดหายไปด้วย ดังนั้น ประชาชนอาจต่อต้านนโยบายของรัฐที่ต้องการตัดรายจ่ายสาธารณะที่เกี่ยวกับการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย ส่วนรัฐอาจแก้ปัญหาโดยพัฒนาฐานของการผลิตท้องถิ่นที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยผ่านการออกนโยบายระยะยาว และควบคุมให้การดำเนินงานบรรลุผลประโยชน์แก่สังคม แม้อาจจะใช้เวลา แต่อย่างน้อย จะนำไปสู่พื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน มากกว่าเป็นการขยายตัวที่เน้นการบริโภค

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง ถึงแม้ว่าการเมืองโลกจะมีทิศทางที่สนับสนุนการขยายตัวของระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย แต่เมื่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยผลักดันมากกว่าการพัฒนาเชิงแก่นสาร (Essense) การเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงอาจเกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากประชาชนโดยเฉพาะนายทุน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญที่จะเข้ามาครอบงำการเมือง ทั้งนี้ กลุ่มนายทุนดังกล่าว จะได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นกลางที่เชื่อในความมั่นคง และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าปัญหาที่แท้จริงของประชาชน ในขณะที่ประชาชนอีกฝ่าย ซึ่งได้รับผลกระทบมหาศาล อาจถูกกดขี่โดยอำนาจรัฐหรือที่แย่ไปกว่านั้น ถูกกระบวนการที่ทำให้เชื่อว่าปัญหาของตนเองเป็นปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ หรือถ้าแก้ไขได้ ก็มีทางเดียวคือการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่เอื้อผลประโยชน์ต่อนายทุนและบรรษัทข้ามชาติ

การเพิ่มบทบาทของบรรษัทข้ามชาติในการเมืองระหว่างประเทศ คงเป็นที่ประจักษ์แก่นายทุนทางการเงิน และนายทุนอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังวิกฤติเศรษฐกิจเอเชียในปี ๑๙๙๗ ที่ว่าบรรษัทเหล่านี้ สามารถเคลื่อนย้ายไม่เพียงแต่ตัวทุน (Capital) เท่านั้น แต่ยังสามารถเคลื่อนย้ายตลาด (Market) ได้ในเวลาเดียวกัน จึงมีคำถามสำคัญที่เป็นข้อสังเกตคือ ท่ามกลางปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็นความยากจนที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ปัญหาความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากร ปัญหาสงคราม

แล้วการเรียกร้องความเป็นธรรมทางสังคมและเศรษฐกิจในประเทศโลกที่สามจะเกิดขึ้นได้อย่างไร เมื่อ
ประชาธิปไตยซึ่งเป็นความหวัง เป็นกลไกสำหรับประชาชนในการสร้างความเป็นธรรม กำลังถูกคุกคาม
ด้วยอำนาจของโครงสร้างเศรษฐกิจโลกที่ไม่มีอำนาจใดฟันได้

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา สงวนวงศ์วาน. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. พัฒนาการอุตสาหกรรมและพัฒนากิจการเศรษฐกิจ ประสพการณ์ของเกาหลีใต้
บราซิล ไทย. โครงการตำรา ลำดับที่ ๓๗ ศูนย์บริการเอกสารทางวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.